

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра прикладної лінгвістики

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ

підготовки бакалавра

Силабус освітнього компонента «Лінгвокультурологічні аспекти перекладу»
підготовки бакалавра.

Розробник:

Кауза І. Б., кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

І.М. Калиновська

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні
кафедри прикладної лінгвістики

протокол № 1 від 29.08.2025 р.

В.о. завідувача кафедри

І.М. Калиновська

I. Опис вибіркового освітнього компонента

Таблиця 1 (денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вибіркова
		Рік навчання 3-й
		Семестр 6-ий
Кількість годин/кредитів 150 год. / 5 кредитів	В11 Філологія	Лекції 10 год.
	Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика	Практичні (семінарські) 20 год. Консультації 10 год.
ІНДЗ: <u>не передбачено</u>	Бакалавр	Самостійна робота 110 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		англійська

Таблиця 1а (заочна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Заочна форма здобуття освіти	03 Гуманітарні науки	Вибіркова
		Рік навчання 3-й
		Семестр 6-ий
Кількість годин/кредитів 150 год. / 5 кредитів	035 Філологія	Лекції 4 год.
	Прикладна лінгвістика. Переклад і комп'ютерна лінгвістика	Практичні (семінарські) 6 год.
	Бакалавр	Самостійна робота 122 год.
ІНДЗ: <u>не передбачено</u>		Консультації 18 год..
		Форма контролю: залік
Мова навчання		англійська

II. Інформація про викладача

Таблиця 2

Прізвище, ім'я та по батькові	Кауза Ірина Богданівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент
Посада	доцент
Контактна інформація	м. т. (097) 747-26-16
	irynakauza@vnu.edu.ua, irynakauza1989@gmail.com
Дні занять	https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi
	Очні консультації: в день проведення лекцій / семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронні скриньки, що їх зазначено в силабусі.

III. Опис вибіркового освітнього компонента

1. Анотація. БОК «Лінгвокультурологічні аспекти перекладу» становить інтердисциплінарну ланку досліджень сучасного гуманітарного простору. Лінгвістичний напрям дослідження лінгвокультурологічних перекладацьких аспектів сформувався на перетині лінгвокультурологічних, етнолінгвістичних, прагмалінгвістичних, поетиколітературних та інших студій. Курс присвячено вивченню складних явищ на стику мови та культури, які становлять найбільшу складність для перекладача. У межах курсу розглядаються теоретичні основи лінгвокультурології, концепти культурно-специфічної лексики, особливості перекладу реалій, стереотипів, мовного гумору, метафор та невербальних компонентів комунікації. Здобувачі освіти навчатимуться аналізувати культурний підтекст вихідного тексту, обирати оптимальні стратегії перекладу (доместикація/фореїнізація) та аргументувати свої перекладацькі рішення. Особлива увага приділяється розвитку критичного мислення та здібностей до міжкультурного посередництва.

2. Мета і завдання освітнього компоненту. Методи навчання.

Метою курсу є формування в ЗО системного розуміння взаємозв'язку мови та культури в процесі перекладу та розвинути практичні навички подолання лінгвокультурних бар'єрів для забезпечення адекватної та ефективної міжкультурної комунікації.

Завдання курсу:

1. Теоретичні завдання:

- Засвоїти базові поняття лінгвокультурології: сформувати чітке розуміння категорій «лінгвокультурема», «концепт», «національний менталітет», «картина світу», «культурна лагуна», «реалія».

- З'ясувати взаємозв'язок мови, культури та мислення та проаналізувати, як цей зв'язок впливає на процес перекладу.

- Опанувати класифікації культурно-специфічної лексики (етнографічні, соціально-історичні реалії, безеквівалентна лексика, коннотативна лексика).

- Розглянути основні перекладацькі стратегії подолання культурних розбіжностей: доместикація (зближення з культурою мови перекладу) та фореїнізація (збереження «іншости»).

Практико-аналітичні завдання:

- Навчитися виявляти та аналізувати лінгвокультурні складові у тексті оригіналу (ідіоми, прислів'я, реалії, аллюзії, історичні та культурні посилання, соціолекти).

- Розвинути вміння порівнювати концептосфери різних мов/культур.

- Опанувати методи та прийоми перекладу безеквівалентної лексики: транскрипція/транслітерація, калькування, описовий переклад, створення неологізмів, функціональна заміна.

- Сформувати навички аналізу та перекладу специфічних мовно-стилістичних явищ:

3. Завдання щодо розвитку професійних компетентностей:

- Розвинути здатність до міжкультурного посередництва: навчитися бути «мостом» між культурами, а не механічним транслятором.

- Сформувати критичне мислення для аналізу власних та чужих перекладацьких рішень з точки зору адекватності передачі культурного контексту.

- Розвинути вміння аргументувати обрані перекладацькі стратегії та прийоми, використовуючи відповідний апарат лінгвокультурології.

- Виховати етичну відповідальність перекладача перед текстом, автором та культурою-реципієнтом.

Під час навчання використовуються такі *методи*:

Традиційні :

- пояснювально-ілюстративний – викладач надає ЗО готову інформацію щодо теоретичних положень, охоплених тематикою занять, і підкріплює теорію словесними і наочними прикладами (цей метод синтезовано з інтерактивними методами, такими як аналіз історій і ситуацій, дискусії тощо);

- репродуктивний – ЗО відтворюють на практиці види діяльності, що їх продемонстровано викладачем.

Інтерактивні:

- *групова бесіда* – викладач ініціює питання, які стосуються розглянутого матеріалу, щоб перевірити стан його засвоєння; запитує думку ЗО тієї чи іншої мовно-стилістичної проблематики;

Інноваційні:

- *компетентсний* – ЗО запропоновано практичні завдання, спрямовані на розвиток професійних навичок;

- *метод кейсів (case study)* – аналіз інформації, що стосується різножанрових ситуацій – кейсів, пошук ключової інформації, необхідної для вирішення поставленого завдання, пошук альтернативних рішень його виконання;

- *дослідницький метод* – сприяє розвитку самостійного наукового пошуку – ЗО добирають фрагменти різножанрових текстів, промови, кейси внутрішнього мовлення і виявляють труднощі перекладу певних соціокультурних явищ, послуговуючись теоретичними знаннями й методами наукового пізнання;

- *Заняття на основі інформаційно-комунікаційних технологій* – цей метод передбачає використання спеціальних додатків.

В умовах змішаного навчання заняття відбуваються з використанням інтернет-технологій дистанційного навчання: відеоконференції на платформі Zoom або Teams Microsoft, онлайн-чат з викладачем у спеціально створених групах, інформування ЗО через канали у класах Microsoft або Google Classroom.

У результаті вивчення цього БОК здобувачі освіти **знатимуть**: стратегії перекладу термінів, висловлювань і концептів, що мають культурне значення, з урахуванням їх специфіки у вихідній і цільовій мовах; про важливість міжкультурних аспектів у спілкуванні та здатність ідентифікувати й усувати можливі непорозуміння між культурами; етичні норми та професійні стандарти в галузі перекладу, що допоможе їм стати відповідальними перекладачами; як глобалізація впливає на процеси перекладу та міжкультурні зв'язки, що стане в нагоді у роботі на міжнародному рівні; **вмітимуть**: адаптувати тексти (зможуть використовувати різноманітні методи адаптації текстів для цільової аудиторії, забезпечуючи збереження сенсу і стилю оригіналу, але при цьому роблячи його зрозумілим для читача; критично аналізувати і оцінювати власні переклади та працювати з текстами інших авторів; використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні, знання з теорії та історії мови; проводити дослідження на належному рівні; організовувати та проводити різні типи експериментів, бути критичними та самокритичними.

3. Структура освітнього компоненту.

Таблиця 3 (Денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Module 1. Foundations of Linguoculturological Aspects of Translation							
Topic 1. The role and place of Linuocultural aspects of translation. The Translator as a Cultural Mediator.	20	2	2	-	15	1	ДС + ДБ + РК / 5
Topic 2. The current state of the Linguocultural studies: issues and research trends.	20	2	2	-	15	1	ДС + ДБ + РК / 5
Разом за модулем 1	40	4	4	-	30	2	10
Module 2. Theoretical and Practical Bases of Linguoculturological Aspects of Translation.							
Topic 3. Terminological Framework of Linguocultural aspects of translation.	21	1	2	-	16	2	ДС + ДБ + РК / 5
Topic 4. Linguistics and Cultural Studies (Linguoculturology) as a Theoretical Basis of Translation.	24	2	4		16	2	ДС + ДБ + РК / 5
Topic 5. Culturally Marked Units: Realia, Idioms, Proverbs. Metaphor as a Reflection of a National Worldview.	23	1	4		16	2	ДС + ДБ + РК / 5
Topic 6. Translation of Concepts and Stereotypes. Ethnic, Social, and Gender Specifics in Translation.	22	1	4	-	16	1	ДС + ДБ + РК / 10
Topic 7. The Problem of Non-Equivalent Vocabulary and Strategies for Its Translation. Verbal Humor, Irony, Sarcasm: Linguocultural Aspects of Transfer.	20	1	2	-	16	1	ДС + ДБ + РК / 5
Разом за модулем 2	110	6	16	-	80	8	30
Види підсумкових робіт							Бал
Підсумковий проєкт							Т / 20
Контрольна робота							Т / 40
Усього	150	10	20	-	110	10	100

Таблиця 3а (заочна форма)

[illegible]

Усього	150	4	6	-	122	18	100
---------------	------------	----------	----------	----------	------------	-----------	------------

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота.

6. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 4

Тема	Кількість годин		Питання для самостійного опрацювання
	денна форма	заочна форма	
Topic 1. The translating taboo and offensive language.	15	20	The study of linguocultorological aspects of translation: how to deal with swear words, racial slurs, and culturally specific insults without losing their emotional or narrative impact.
Topic 2. The Linguacultural landscape of legal translation.	15	15	Analyzing the translation of legal concepts, court systems, and documents that are deeply rooted in a specific national culture and legal tradition
Topic 3. Translating Folklore and Mythology. Localization of Video Games and Pop Culture.	15	18	The specific challenges of translating fairy tales, myths, and legends, where cultural archetypes and national symbolism are paramount. Examining how humor, cultural references, and character dialogues are adapted for a global audience, often requiring creative “transcreation.”
Topic 4. Post-Colonial Translation Studies. Ethics of Translating “The Other”.	15	18	Research how power imbalances between cultures affect translation. How are texts from “minor” cultures translated for “major” cultural markets? The translator’s responsibility when representing a minority or marginalized culture within a text. The line between cultural mediation and cultural appropriation.
Topic 5. The Untranslatable. Eco-linguistics and Translation.	15	15	Theory and Practice: A deep dive into the philosophical concept of “untranslatability.” Case studies of words or concepts that resist translation and how translators have attempted to bridge the gap. How language reflecting a culture’s relationship with nature (e.g., specific words for snow, landscapes, plants) is handled in translation.

Topic 6. Translating Dialects, Sociolects, and Registers. The Translation of Politeness Strategies.	20	18	Strategies for rendering non-standard language (e.g., Cockney, Southern American English, or Ukrainian «суржик») which carry strong social and cultural connotations. How different cultural norms for making requests, expressing gratitude, or refusing are navigated in translation.
Topic 7. Cultural Dimensions in Business Translation. Translating Song Lyrics and Poetry.	15	18	Analyzing how Hofstede's cultural dimensions (e.g., Power Distance, Individualism vs. Collectivism) manifest in business communication and its translation. The ultimate challenge of balancing meaning, rhythm, rhyme, and cultural allusion.
Разом:	110	122	

IV. Політика оцінювання

Розподіл балів та критерії оцінювання. Засвоєння БОК «Лінгвокультурологічні аспекти перекладу» передбачає відвідування лекцій і семінарів, опрацювання рекомендованих літературних джерел відповідно до тематики практичних занять, здійснення аналізу ілюстративного матеріалу з метою поетапного аналізу лінгвокультурологічних аспектів перекладу в різножанрових мікротекстах.

Здобувачам освіти може бути зараховано результати навчання, отримані у формальній, неформальній та/або інформальній освіті (професійні (фахові) курси/тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування регулюється [Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки.](#) і рішенням науково-методичної комісії факультету від 03.02.2022 року, протокол № 7.

ЗО, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів відповідає профілю курсу. У цьому випадку ЗО інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених ЗО отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;
- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;
- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;
- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади.

За умови представлення здобувачами освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які співпадають з ПРН ОК, здобувачі мають право одноразово отримати додаткові бали до семестрового оцінювання однієї ОК:

- 10 балів при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача, мінімальною тривалістю 3 тижні/обсягом один кредит (30 годин); або який

складається мінімум з трьох модулів і завершується тестом/тестами із зазначенням набраних балів не нижче 80% правильних відповідей.

– 5 балів при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача, мінімальною тривалістю 3 тижні/обсягом один кредит (30 годин); складається мінімум з трьох модулів і завершується тестом/тестами із зазначенням набраних балів не менше набраних 60% правильних відповідей.

– 1 бал при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача, без складання тесту, тривалістю від 1 до 3 годин. Одному здобувачеві може бути зараховано не більше як три таких сертифікати, сумарною кількістю – три бали під час оцінювання одного ОК.

Підтвердження подається здобувачем освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з ОК. При цьому ЗО у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки](#).

Процедура оскарження результатів контрольних заходів. ЗО мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій ВНУ імені Лесі Українки](#), пункт 5 «ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ»).

Несвоєчасне виконання завдання. ЗО повинен аргументувати свою ймовірну відсутність на лекціях із представленням конспекту пропущеного заняття. Відсутність ЗО під час семінарів і тестів без поважної причини буде оцінено в 0 балів. Написання пропущеного тесту можливе лише за наявності медичної довідки чи іншого офіційного документа, що обґрунтовує причину відсутності ЗО на занятті.

Дотримання правил навчальної етики та академічної доброчесності: Дотримання академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки, здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Основні види відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності (ч. 6 статті 42 Закону України «Про освіту») :

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування з університету (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих університетом пільг з оплати навчання.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у [Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки](#).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання здобувачів освіти регулюється [Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки](#). Усі види навчальної

діяльності ЗО оцінюються певною кількістю балів, що ЗО отримує відповідно до систематичності та активності виконання завдань. Підсумковий контроль у 8 семестрі здійснюється у формі заліку. Сумарна кількість балів, яку ЗО отримує під час засвоєння курсу, визначає його підсумкову оцінку, яка відповідає: зараховано / незараховано (з можливістю повторного складання). ОК складається з двох змістових модулів. Підсумкову оцінку за 100-бальною шкалою утворює сумарна кількість балів за:

1. поточне оцінювання змістового модуля (максимум 40 балів);
2. модульна контрольна робота 1 (максимум 40 балів);
3. Заліковий проект.

Викладач залишає за собою право заохотити ЗО додатковими балами (до 15 балів до поточного оцінювання) за активність під час аудиторних занять, а також за участь у різних видах наукової та навчальної діяльності (публікація статей і тез доповідей, виступи на конференціях тощо).

Підсумкову семестрову оцінку буде виставлено за результатами поточного і підсумкового контролю, якщо ЗО успішно виконав усі завдання, що їх передбачено силабусом і набрав не менше, ніж 60 балів. У випадку незадовільної підсумкової семестрової оцінки, ЗО здає залік у формі залікового тестового контролю, зміст якого охоплюють модулі, що їх зазначено вище.

VI. Шкала оцінювання

Таблиця 5

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Зараховано
82 – 89	
75 – 81	
67 – 74	
60 – 66	
1 – 59	Незараховано

Питання до заліку:

1. The role of linguocultural factors in the translation process.
2. The translator as a mediator between languages and cultures.
3. Cultural competence as a key component of professional translation.
4. Major theoretical issues in contemporary linguocultural studies.
5. Interdisciplinary approaches and research methods in linguocultural research.
6. Current trends and future directions in linguocultural translation studies.
7. Key concepts and terms in linguocultural translation studies.
8. Problems of terminology standardization in linguocultural research.
9. The role of terminology in the analysis of culturally marked translation units.
10. The relationship between linguistics, cultural studies, and translation theory.
11. Linguoculturology as a framework for analyzing translation phenomena.
12. The contribution of linguocultural theory to translation practice.
13. Types of culturally marked units and their classification.
14. Strategies for translating realia, idioms, and proverbs.
15. Metaphor as a reflection of national worldview and its translation.
16. Translating culture-specific concepts and stereotypes.
17. Ethnic and social dimensions of meaning in translation.
18. Gender-related aspects and inclusivity in translation practice.
19. The nature of non-equivalent vocabulary in translation.
20. Strategies for rendering non-equivalent lexical units.

21. Linguocultural challenges in translating humor, irony, and sarcasm.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна література

1. Baker, M., & Saldanha, G. (Eds.). Routledge Encyclopedia of Translation Studies (3rd ed.). Routledge. Goleman D. Emotional Intelligence : Bantam books, New York, 2020. 386 p.
2. Marais, K. A (Bio)Semiotic Theory of Translation: The Emergence of Social-Cultural Reality. Routledge., 2018. 223 p.
3. Rojo, A., & Ibarretxe-Antuñano, I. (Eds.). Applied Cognitive Translation Studies: Exploring the Process–Product Interface. Springer. 2023. 365 p.

Додаткова література

4. Fernández, F., & Evans, J. (Eds.). The Routledge Handbook of Translation and Politics. Routledge. 2018. 205 p.
5. Koster, C., & Taivalkoski-Shilov, K. (Eds.). Translating the Voices of the Other: Linguistic, Cultural and Social Aspects of Literary Translation. Bloomsbury. 2023. 236 p.
6. Wang, H., & Li, D. (Eds.). New Trends in Corpus-Assisted Translation and Interpreting Studies. Peter Lang. 2021. 241 p.
7. Asimakoulas, D., & Sidiropoulou, M. (Eds.). Linguistic and Cultural Representation in Audiovisual Translation. Routledge. 2021. 338 p.
8. Venuti, L. The Translator's Invisibility: A History of Translation. Routledge. 2018. 276 p.
9. Davier, L., & van Doorslaer, L. (Eds.). The Translation of News: Cross-linguistic, Cross-cultural and Transdisciplinary Perspectives (Special Issue). Translation Spaces, 11(1). 2022. 362 p.